

Så kan kompetensförsörjningen stärkas i socialtjänstens myndighetsutövning

Socialchefsdagarna 2019

25 september 2019

Det här är Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

En oberoende analysmyndighet, som

- följer upp och analyserar hälso- och sjukvården, tandvården och omsorgen ur ett patient-, brukar- och medborgarperspektiv
- tar fram kunskapsunderlag och rekommendationer till beslutsfattare

▶ Vårt arbete ska bidra till att förbättra och effektivisera omsorgen, vården och tandvården samt stärka patienternas och brukarnas ställning

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Agenda

Vi har analyserat kompetensförsörjning i socialtjänstens myndighetsutövning

Preliminära slutsatser

Preliminära utvecklingsområden

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Varför är kompetensförsörjningen viktig?

Brister i kompetensförsörjningen av handläggare

Kan få konsekvenser ur ett brukarperspektiv:

- Svårigheter att få kontakt med handläggare och långa handläggningstider
- Bristande kontinuitet och delaktighet för brukare
- Bristande kunskaper om brukarnas behov
- Otillräckliga beslutsunderlag och sämre möjlighet att få lämpliga insatser

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Vår fråga

- Hur kan kompetensförsörjningen i socialtjänstens myndighetsutövning stärkas för att ge bra förutsättningar för bedömningar av enskildas behov?
  - Finns det tillräckligt många handläggare i socialtjänsten?
  - Har handläggarna lämplig kompetens?

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Analysen bygger på flera datakällor

- Befintlig statistik från SKL, Socialstyrelsens Öppna jämförelser, Vision och Akademikerförbundet SSR
- Enkät till socialchefer i landets kommuner
  - Svarefrekvens 55 % i hela landet
  - 59 % i glesbygd, 49 % i städer och förorter, 50 % i storstadskommuner
- Arbetsmarknadsstatistik för socionomer och personer med social omsorgsexamen (SCB: RAMS och yrkesregistret)
- Dokumentstudie av regeringens och statliga myndigheters kompetensförsörjningsarbete
- Enkät till högskolor och universitet med examensrätt för socionomprogrammet.
  - Svarefrekvens 52 % (9 av 17 lärosäten)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Agenda

Vi har analyserat kompetensförsörjning i socialtjänstens myndighetsutövning

Preliminära slutsatser

Preliminära utvecklingsområden

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

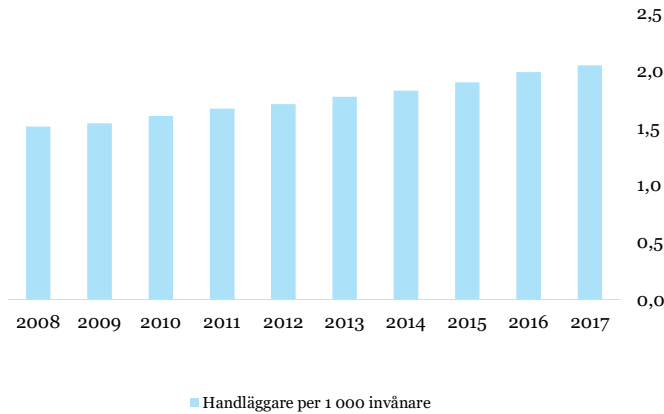
Preliminära slutsatser

- ▶ På kort sikt har bemanningsläget förbättrats – på längre sikt väntar stora utmaningar
- ▶ Unga handläggare och behov av nya kompetenser ställer krav på stöd och kompetensutveckling
- ▶ Regeringens styrning har varit inriktad på att påverka kommunernas rekryteringar, inte på att öka utbudet av handläggare
- ▶ Det saknas prognoser och underlag för kompetensförsörjningsarbetet
- ▶ Stärkt kompetensförsörjning och utvecklade arbetssätt behövs i kommunerna

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Socialtjänstens bemanning har ökat nationellt

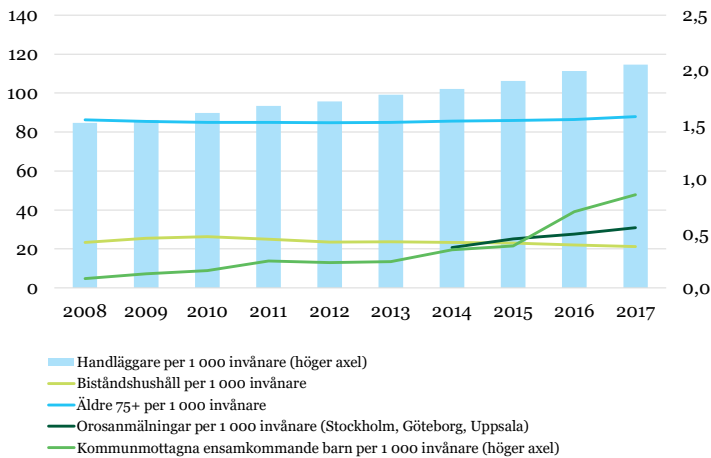

Statistiken gäller socialsekreterare och biståndsbedömare

Källa: SKL (årsarbetare), SCB (befolkning)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

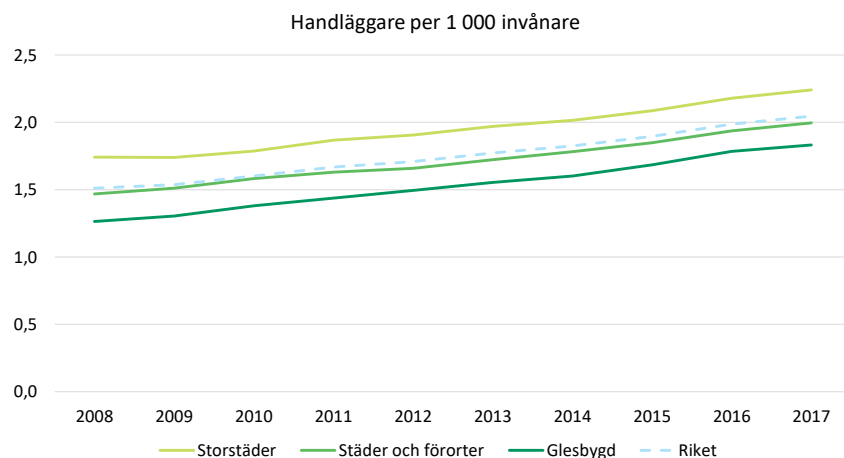
Socialtjänstens bemanning har ökat nationellt

Källa: SKL (årsarbetare), SCB (befolkning, äldre 75+), Migrationsverket (ensamkommande), Socialstyrelsen (biståndshushåll), Dagens agenda (orosanmälningar)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

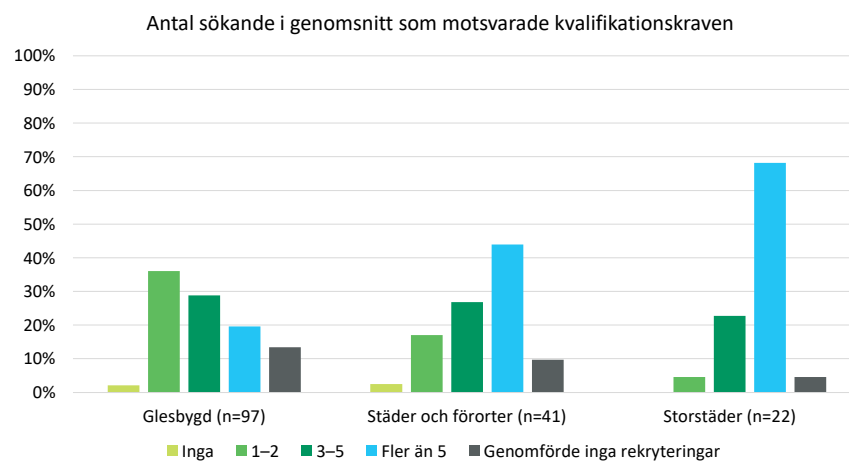
Men det finns skillnader i bemanning mellan delar av landet

Källa: SKL (årsarbetare)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

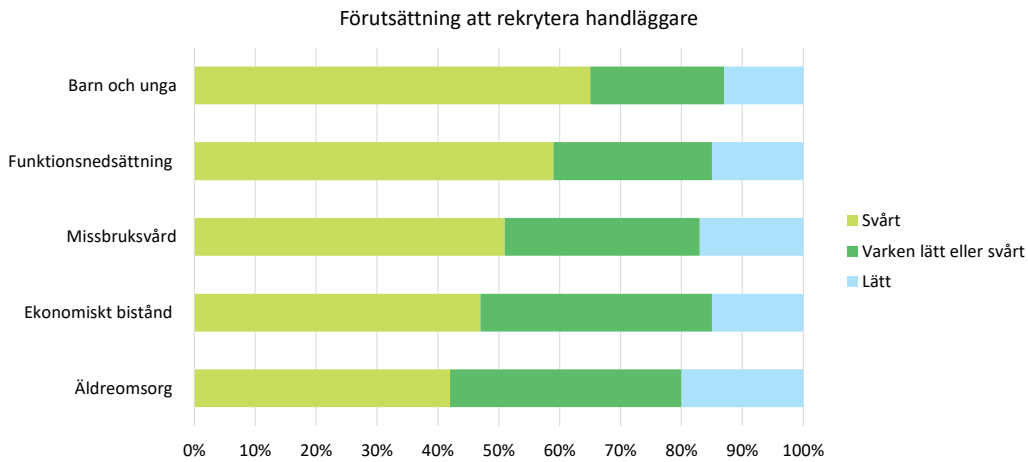
Även förutsättningarna att rekrytera skiljer sig åt mellan delar av landet

Källa: Vårdanalys enkät till socialchefer 2019

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

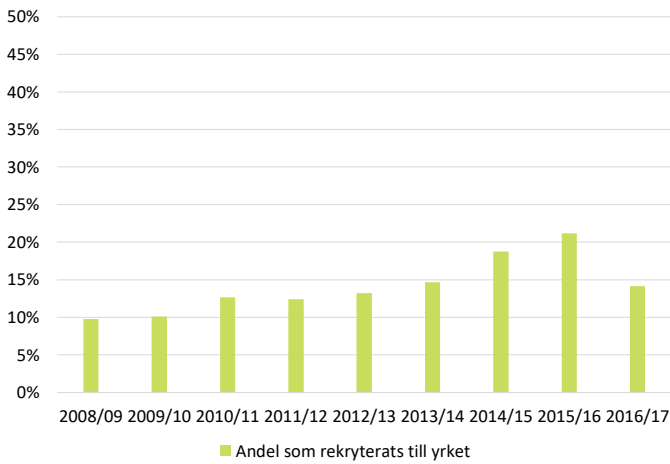
... och mellan delar av socialtjänsten

Källa: Vision 2019

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Stort inflöde av nya handläggare 2014-2016 ...

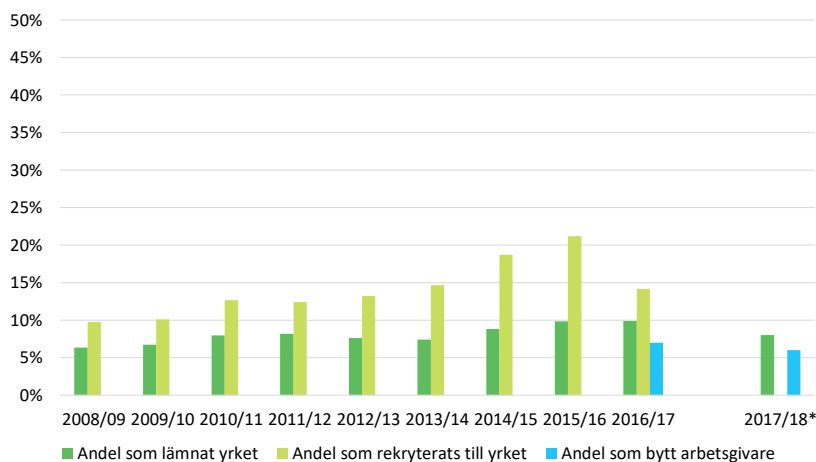

Statistiken gäller "socialsekreterare med flera", där socialsekreterare och biståndshandläggare tillsammans utgör cirka 90 procent

Källa: SKL (socialsekreterare med flera)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

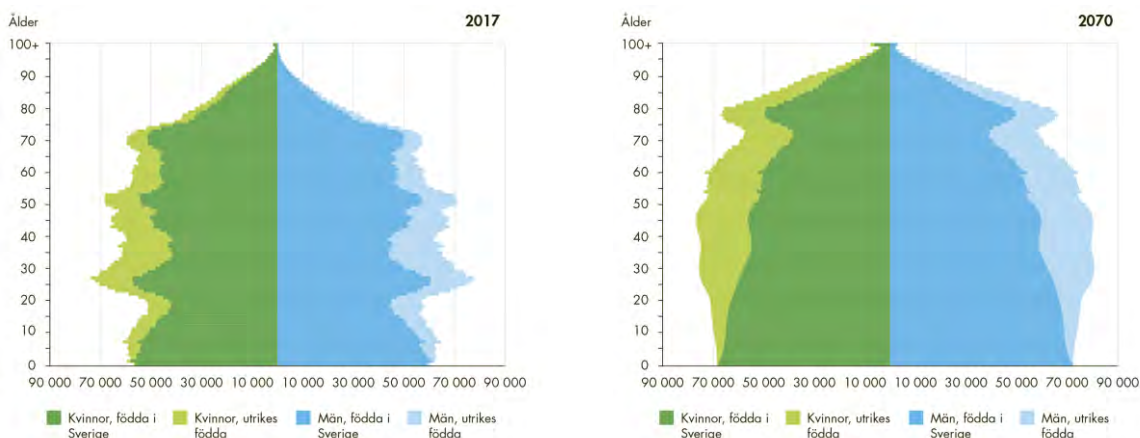
... och en högre andel som bytt arbetsgivare jämfört med andra kommunanställda

Not: Pensionsavgångar ingår. *2017/2018 gäller endast socialsekreterare
 Källa: SKL (socialsekreterare med flera), SKL 2019 (år 2017/2018)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

På längre sikt väntar en kompetensförsörjningsutmaning

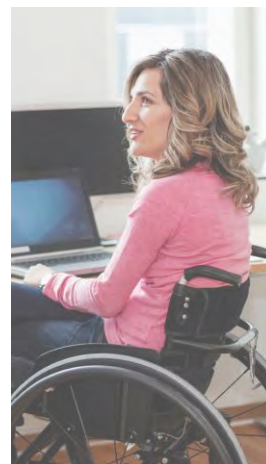
Källa: SCB 2018

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

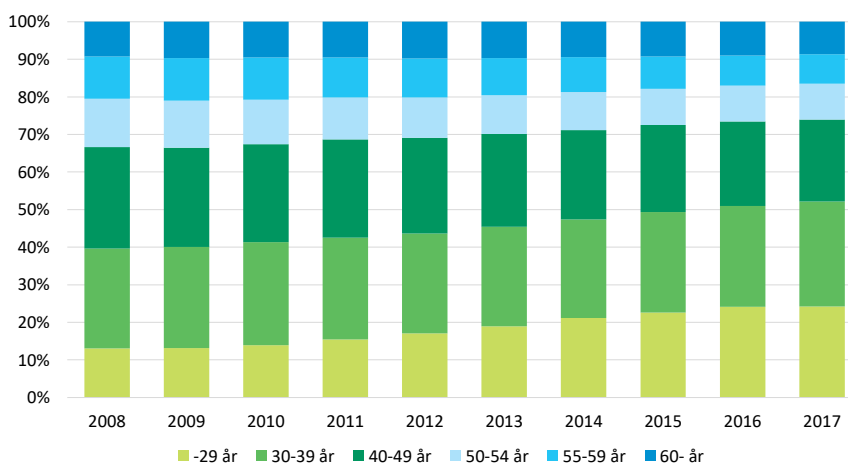
Preliminära slutsatser

- ▶ På kort sikt har bemanningsläget förbättrats – på längre sikt väntar stora utmaningar
- ▶ Unga handläggare och behov av nya kompetenser ställer krav på stöd och kompetensutveckling
- ▶ Regeringens styrning har varit inriktad på att påverka kommunernas rekryteringar, inte på att öka utbudet av handläggare
- ▶ Det saknas prognoser och underlag för kompetensförsörjningsarbetet
- ▶ Stärkt kompetensförsörjning och utvecklade arbetssätt behövs i kommunerna

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

En fjärdedel av handläggarna var 29 år eller yngre 2017

Källa: SKL (årsarbetare)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

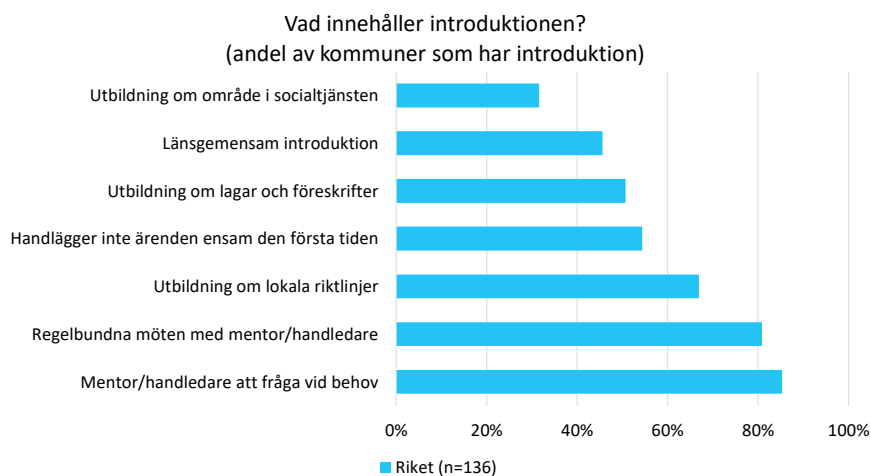
Stort behov av utbildning, introduktion och fortbildning

- När socionomutbildningen blev en generalistutbildning var tanken att specialistkunskaper skulle tillgodoses via påbyggnadsutbildningar på universiteten men det råder....
  - Otydligt ansvar för att anordna vidare- och fortbildning för yrkesverksamma
  - Osäkert studentunderlag
- Kommunerna har ett stort ansvar för introduktion av nytexaminerade handläggare
  - Socialstyrelsen har tagit fram webbstöd för yrkesintroduktion på några områden
  - Läns gemensamma introduktioner

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

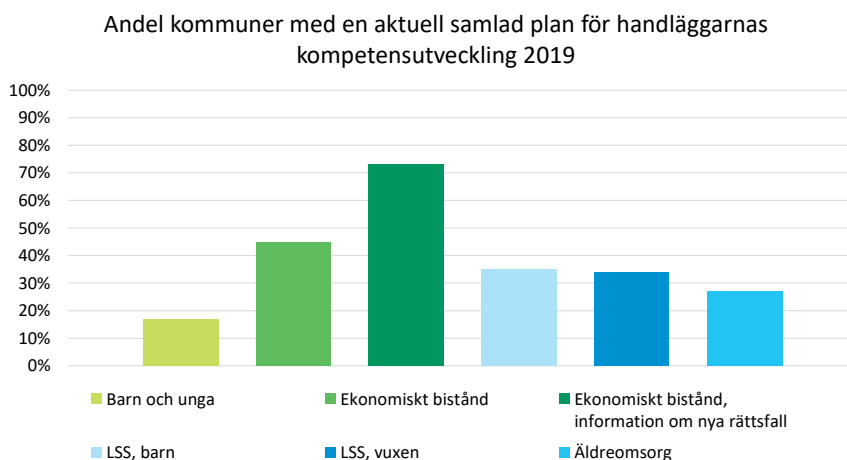
82 procent av kommunerna har särskilda introduktioner för nytexaminerade

Källa: Vårdanalys enkät till socialchefer 2019

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

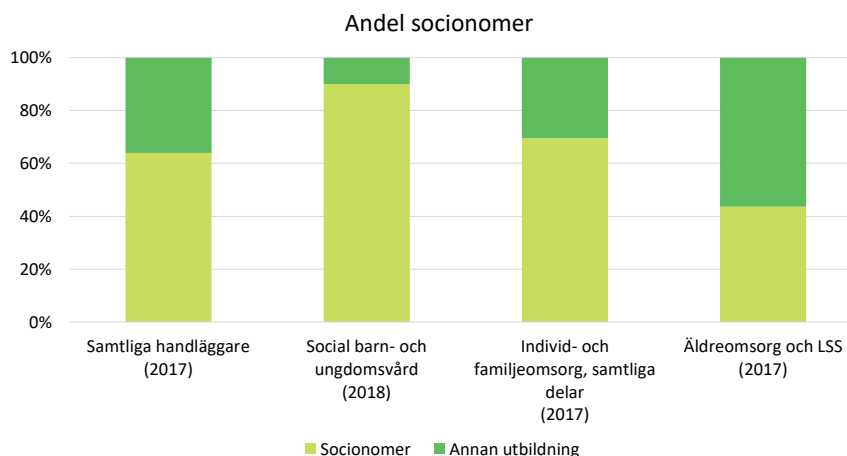
... men färre har en plan för handläggarnas kompetensutveckling

Källa: Socialstyrelsens Öppna jämförelser 2019

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Andelen handläggare med socionomexamen varierar mellan socialtjänstens områden

Källa: SKL (samtliga handläggare, individ- och familjeomsorg (socialsekreterare), äldreomsorg och LSS (biståndsbedömare)), Socialstyrelsen (social barn- och ungdomsvård)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Preliminära slutsatser

- ▶ På kort sikt har bemanningsläget förbättrats, men på längre sikt väntar en utmaning
- ▶ Unga handläggare och behov av nya kompetenser ställer krav på stöd och kompetensutveckling
- ▶ Regeringens styrning har varit inriktad på att påverka kommunernas rekryteringar, inte på att öka utbudet av handläggare
- ▶ Det saknas prognoser och underlag för kompetensförsörjningsarbetet
- ▶ Stärkt kompetensförsörjning och utvecklade arbetssätt behövs i kommunerna

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Regeringens styrning har varit inriktad på att påverka kommunernas rekryteringar

Efterfrågan:

- Tvingande kompetenskrav i den sociala barn- och ungdomsvården
- Riktade bidrag till ökad bemanning och administrativ avlastning
- Vissa insatser för att minska administrationen, exempelvis genom förenklad biståndsbedömning

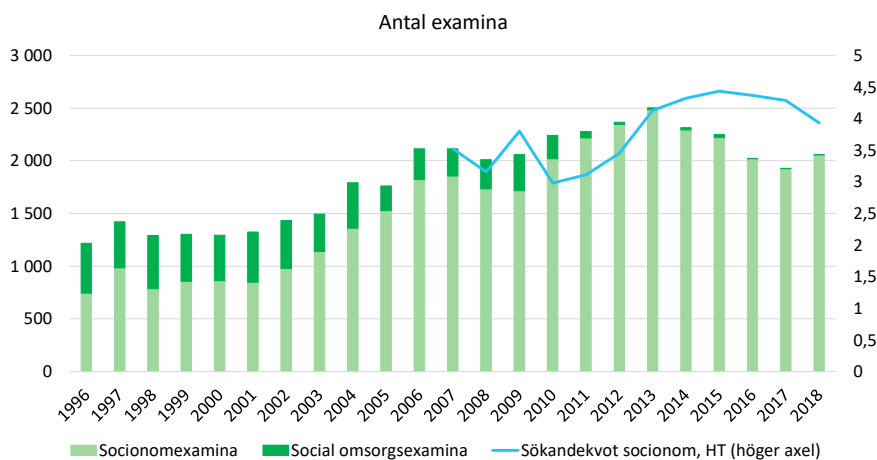

Utbud:

- Beslutet om socionomutbildningens dimensionering är delegerat till lärosätena

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

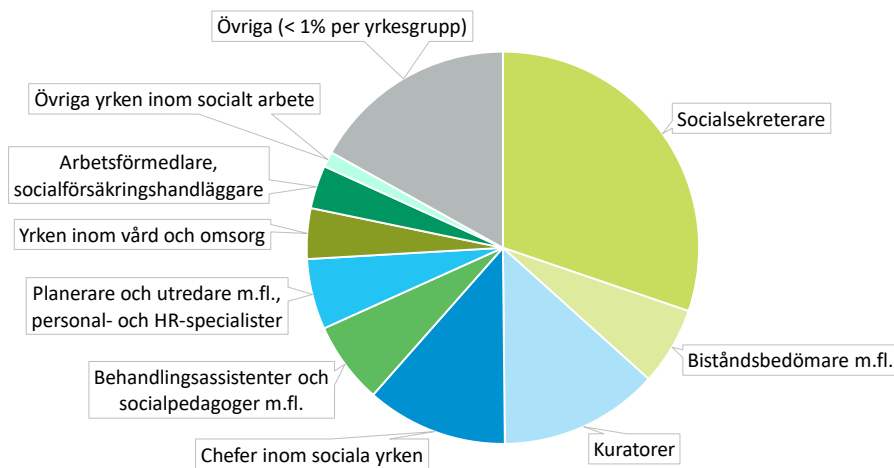
Antalet examinerade socionomer minskade 2013–2017, trots högt söktryck och en stor andel som tar examen

Källa: UKÄ

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Socionomer har en bred arbetsmarknad – och de flesta arbetar inom yrken där deras utbildning är relevant

Källa: SCB 2017

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Preliminära slutsatser

- ▶ På kort sikt har bemanningsläget förbättrats – på längre sikt väntar stora utmaningar
- ▶ Unga handläggare och behov av nya kompetenser ställer krav på stöd och kompetensutveckling
- ▶ Regeringens styrning har varit inriktad på att påverka kommunernas rekryteringar, inte på att öka utbudet av handläggare
- ▶ Det saknas prognoser och underlag för kompetensförsörjningsarbetet
- ▶ Stärkt kompetensförsörjning och utvecklade arbetssätt behövs i kommunerna

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Bristen på prognoser och underlag motiveras med att det är svårt att förutse den framtida efterfrågan på handläggare

- Socialtjänsten har ingen motsvarighet till Socialstyrelsens Nationella planeringsstöd för hälso- och sjukvårdspersonal (NPS)
- Socialtjänstens kompetensförsörjning påverkas av utvecklingen på flera områden i samhället
- Kommunernas bemanning och arbetssätt sammanställs inte
  - En tredjedel av kommunerna har en aktuell planering som beskriver deras behov av handläggare på några års sikt*

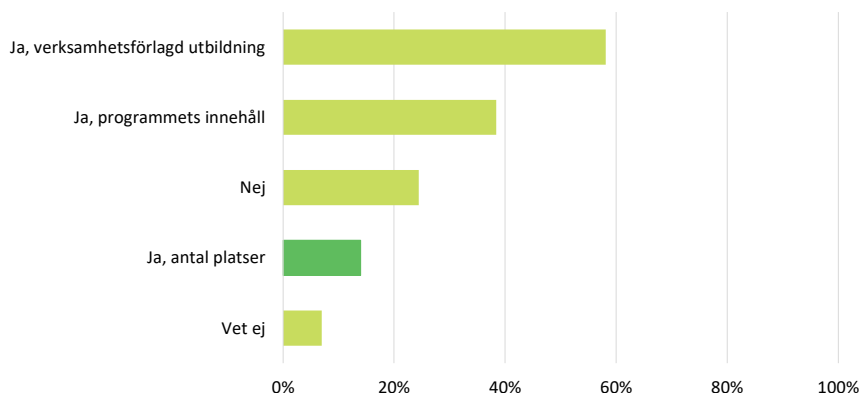

Källa: Vårdanalys enkät till socialchefer 2019

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Det är också ovanligt att kommunerna diskuterar dimensionering direkt med lärosätena

Andel kommuner som diskuterat socionomutbildningen med ett lärosäte de senaste två åren (n=172)

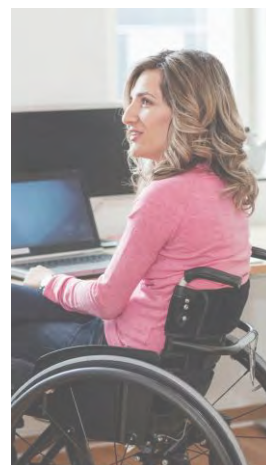

Källa: Vårdanalys enkät till socialchefer 2019

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Preliminära slutsatser

- ▶ På kort sikt har bemanningsläget förbättrats – på längre sikt väntar stora utmaningar
- ▶ Unga handläggare och behov av nya kompetenser ställer krav på stöd och kompetensutveckling
- ▶ Regeringens styrning har varit inriktad på att påverka kommunernas rekryteringar, inte på att öka utbudet av handläggare
- ▶ Det saknas prognoser och underlag för kompetensförsörjningsarbetet
- ▶ Stärkt kompetensförsörjning och utvecklade arbetssätt behövs i kommunerna

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Viktigt att behålla de nyexaminerade handläggarna som anställda de senaste åren

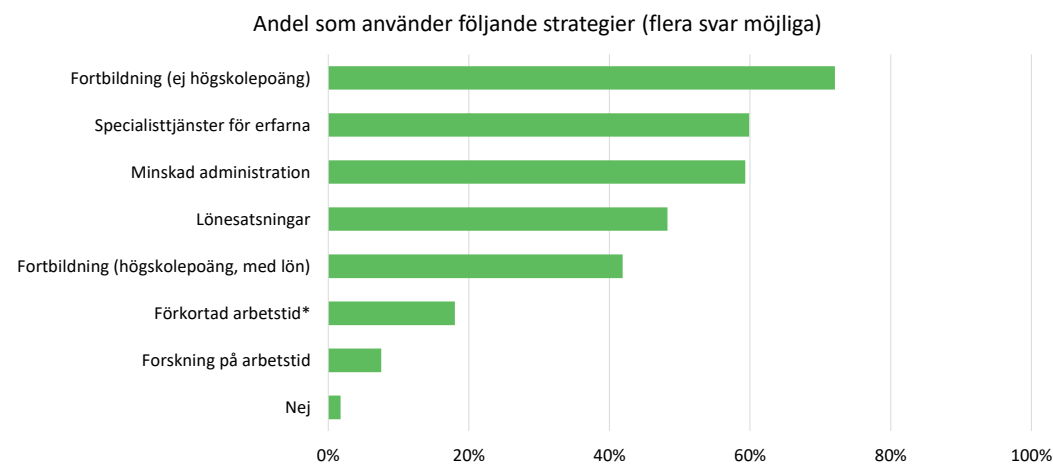

Källa: Försäkringskassan 2018

Ett värde över 1 innebär en högre risk än genomsnittet

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Många kommuner arbetar med kompetensutveckling och att ta bättre till vara på handläggarnas kompetens

*I förkortad arbetstid ingår till exempel att en del av veckoarbetstiden kan användas fritt för reflektion och återhämtning

Källa: Vårdanalys enkät till socialchefer 2019. Kommunerna gav 4 svar per kommun i genomsnitt.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Automatisering och digitala verktyg för att effektivisera handläggarnas tid är fortfarande i sin linda

Källa: Vårdanalys enkät till socialchefer 2019. Kommunerna gav 2 svar per kommun i genomsnitt

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Agenda

Vi har analyserat kompetensförsörjning i socialtjänstens myndighetsutövning

Preliminära slutsatser

Preliminära utvecklingsområden

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Preliminära utvecklingsområden

- ▶ Främja utvecklingen mot en kunskapsbaserad socialtjänst genom långsiktiga strukturer för introduktion, forskning samt fort- och vidareutbildning
- ▶ Intensifiera utvecklingsarbetet för en stärkt kompetensförsörjning och mer effektiva arbetsätt
- ▶ Utveckla bemanningsstatistik och prognoser som underlag för kompetensförsörjningen
- ▶ Utveckla socionomutbildningens dimensionering efter befolkningens och arbetsmarknadens behov – samt intresset för yrket

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

www.vardanalys.se

registrator@vardanalys.se

[@vardanalys](https://twitter.com/vardanalys)

Eva Hagbjer

Utredare

eva.hagbjer@vardanalys.se

08-690 41 37